

Előfizetési árak:

A kiadóhivatalban átveve:	
Egész évre . . .	16 kor. — fill.
Negyedévre . . .	4 „ — „
Helyben házhoz hozva:	
Egész évre . . .	20 kor. — fill.
Negyedévre . . .	5 „ — „
Vidékre postán szállítva:	
Egész évre . . .	24 kor. — fill.
Negyedévre . . .	6 „ — „

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP.

Megjelenik minden nap a hétfőn és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Apáczai u. 3. sz.

A szerkesztőség kéziratok visszatérésére vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fill.

NAGYVÁRAD, szept. 17.

Jegyzők dolgában.

Mikor a kis emberektől több képesítést kívánnak, a kis embernek rendszeren az az első kérdése utána:

— Hát aztán micsoda hasznát látom én ennek?

Igy történt most a közigazgatási tanfolyam felállításánál és ezzel kapcsolatosan a jegyzők képesítésének felemelésénél is.

Eddig az volt a szokás, hogy a ki nem igen vált be semmiféle értelmiségi pályán, az nagy nehezen elvégzett hat polgárit vagy a középiskola hat osztályát s aztán ment segédjegyzőnek, ott kimutatta magát s mikor megunta ezt az arany életet, leletette a jegyzői vizsgát, elment a főszolgabíró urhoz egy kis protekcióért s kinevezette magát valamelyik elfeledett faluba jegyzőnek. *Kinevezette*, mondjuk, mert a mostani választást, a hol a szolgabírói kijelöléstől függ minden, választásnak éppen csak csufolni lehet. Ebben az elfelejtett faluban a jegyző ur elfelejtkezett a külvilágról, a saját dolgáról, sőt még talán saját magáról is s ezért mentek az ügyek úgy, a hogy maguktól mentek.

E mellett a módszer mellett is akadt a jegyzői karban elég kiváló, tehetséges ember. A kinek méltányos lett volna előlépnie. A jegyző megmaradt 6 osztálylyal mindig csak jegyzőnek.

Most, hogy a jegyzőtől is megkivánják nyolcz osztály meg még hegyibe egy közigazgatási tanfolyam elvégzését, nagyon is érthető, ha a jegyzői kar leendő új tagjai eleve kijelentik, hogy nekik ez nem elég. Ha többet kívánnak tőlük, nekik is joguk van többre tartani igényt.

Mindenek előtt sérelem a főszolgabírói kinevezési jog, mert ez által a választás neveléses formassággá van téve. Lehet ugyan ellenvetést tenni nemzetiségi szempontból, lehet attól tartani, hogy így a nemzetiségi izgatók jutnak be a jegyzőségbe s veszélyei lesznek a magyar államnak; de ez olyan baj, a mit a nemzetiségi izgatók elcsapásával kell majd orvosolni, nem pedig azzal, hogy a magyar nép választási jogát is kijátszszuk. Tessék törvényben kimondani, hogy a ki a magyar nemzet ellen izgat, közhivatalra eo ipso képtelen. Ilyen intézkedés többet ér minden főispáni és főszolgabírói basáskodási jognál.

Másik igazságtalanság, ha a jegyző a nagyobb képesítés mellett is csak megmarad jegyzőnek. Az ujtásnak éppen az a célja, hogy a jegyzői kar színvonalát emelje. De ha a jegyző arra van kárthatva, hogy egy életen keresztül szemlélje ugyanazon egy eperfás udvarból a világ

folyását: akkor ugyan csekély ambíciójú fiatal ember legyen, a kit ide vonnak vágyai. A gyengéket elriasztja a magasabb képesítés megkövetelése, a tehetséget az előhaladás hiánya s így lesz gyenge jegyzői kar helyett semmilyen jegyzői kar.

Méltányos követelés tehát, hogy a jegyzők előhaladása biztosítottassék kor és érdem szerint, még pedig ne csak a jegyzőségekben, hanem a központi hivatalokban is. Mikor a közigazgatási tanfolyam tárgyai közzé felvették a jog- és államtudományok egy részét, meggondolandónak tartjuk, nem volna e helyes a közigazgatási tanfolyamot végzett ifjak előtt megnyitni a szolgabírói állásokat is?

Az igaz, hogy szolgabírónk eddig jogvégzettséggel dicsekedtek. De hát — tisztelet a kivételeknek — legtöbb szolgabíró nem a jogvégzettsége, hanem más valaminek alapján jutott be az állásába. Sőt tudnánk rá példákat idézni, hogy az a bizonyos jogvégzettség sem alapult sok tanulmányozáson s a fölötte gyengén beszedegetett jogi tudományok is vajmi hamar elröppentek. Nem többet ér ennél a kevés, de jól megtanult jogi és államtudományi ismeret, a melyet a közigazgatási tanfolyam előad s az a gyakorlati tapasztalat, melyet az ifju pályája kezdetén szerez ott lent, a népélet tengerének fenekén s a minek a mostani beprotégált szolgabíró urak ugyancsak hijával vannak?

Legalább akkor nem tekintené a tönkre lumpolt fiatal gentry végső menedéknek a vármegye szolgálatát, hová megtérnek a lumpolások után nem dolgozni, hanem pihenni. Nekik nem volna kellemes az intézkedés, de jogos és üdvös volna az új jegyzőkre és az egész magyar közigazgatásra.

K. A.

A közigazgatási reform és a törvényhatóságok.

A képviselőházhoz a nyár folyamán több megye és város fölrattal fordult oly kérdésekben, melyek a közigazgatás reformjával szoros kapcsolatban vannak. Például Kolozsvár, Pécs és Szatmár városok elkerülhetlenül szükségesnek tartottak törvényhozási intézkedést az iránt, hogy a városoknak az állami tennivalók végzésénél felmerülő költségei az állampénztárból megtéríttessenek, addig is pedig, amíg ily törvényt hoznának, az állam megfelelő segítséggel menjen a különösen nehéz anyagi viszonyok közt élő városok segítségére. — Továbbá Arad és Szeged városok méltányosnak mondják, hogy tekintettel arra, hogy az állam által főtartott és jövedelemmel kapcsolatos intézmények községi adókkal és pótlékokkal nem róhatók meg, a viszonyosság elvénél fogva kimondandának, hogy a városok által főtartott s a közegészség, közbiztonság vagy más hasonló állami érdek szolgálatában álló intézmények jö-

vedelmei viszont az állami adó alól mentesíttetnének. Krassó-Szörény és Arad vármegyék a magasabb értelemben felfogott helyes közigazgatás s ez ehhez fűződő állami köz- és egyéni érdekek megoltalmazása céljából föltétlenül szükségesnek vélik, hogy az 1886. XXI. t. cikk megváltoztatásával novelláris uton a vármegyéknél az alispán és törvényszerinti helyettese mellé, második főjegyző személyében még egy tisztviselői állást szervezzenek, a kit fölruházzanak az alispáni tennivalók elintézésének jogával. A fölratokat a képviselőház a kérvényi bizottsághoz fogja átteni, mely valószínűleg azt fogja javasolni, hogy figyelembevétel végett adassanak ki a belügyminiszternek.

Tisza Kálmán beszámolója.

Budapest, szept. 17. (Saját tud.táv.) Fővárosi tudósítónk jelenti, hogy *Tisza Kálmán* nagyváradai beszámolójára több képviselő is lejön, így *Gajáry Ödön*, *Pulszky Ágost*, *Werner Gyula*, *Kristóffy József*, dr. *Neumann Ármin* és a bihari szabadelvű párti képviselők.

A miskolczi kongresszus.

Az országos kereskedelmi kongresszus vasárnap tartotta ülését Miskolczon Borsodmegye nagytermében. A kongresszuson *Lánczy Leo* elnökölt, ki megnyitó beszédében a közigazgatási élet bajaival foglalkozott. A kongresszuson elég harcziás irányt foglalt el az agrár eszmékkel szemben. *Schlesinger (Sándor) Pál* a kereskedői osztály szervezéséről beszélt. Egyik előadó *Guttman Miksa* hevesen támadta a szövetkezeteket. Hisszük, hogy kassai agrárkongresszus nem marad adós a felelettel.

Néppárti gyűlés.

Rózsahegyen — mint telegrafálják — vasárnap délután néppárti gyűlés volt, amelyen Liptó- és Árvamegyéből mintegy háromezer ember vett részt. *Rakovszky* orsz. képviselő, *Hlinka* plebános, *Griegely* káplán és *Jancsek* iparos mondott beszédet.

Veni Sancte a jogakadémián.

Nemcsak jogakadémiánknak, hanem egész Nagyváradnak ünnepe az akadémiai tanév megnyitása, hiszen alig van Nagyváradon volt jogász papa, jogász fiára büszke mama és ábrándos kis bakfis, a kit ne érdekelne a nagy nap, mikor berukkolnak a jogászok az akadémiára s ezzel a nagyváradai társas életbe. Az ünnep a Szentlélek segélyül hívásával kezdődött; a nagy misét dr. *Némethy Gyula* hitszónok, akad. magántanár mondotta. Ezután a tanári kar és az ifjuság a diszterembe vonultak, ahol csakhamar megjelent mint vendég dr. *Schlauch* Lőrincz bibornok-püspök, *Steinberger* Ferencz kanonok, *Fetser* Antal kanonok, *Ritók* Zsigmond kir. táblai elnök, *Medvigy* Mi-

hály tanácselnök, dr. **Vucskics** Gyula plebános, **Szemelhy** Géza püspöki titkár, dr. **Lindenberger** János theologia tanár, Mayer Antal, Papp Károly, dr. Baróthy Akos, dr. Károly Irén, Hoffman Henrik, Winkler Lajos stb.

A bibornok megérkezésekor az egész közönség felállt és éljenzett. Mikor a vendégek elhelyezkedtek, dr. **Bozóky** Alajos igazgató a következő szép beszéddel nyitotta meg a tanévet:

Mélyen tisztelt Tanári Kar!

Szeretett Akadémiai Ifjuság!

Régi magyar szokás, őszinte foga ij Istennel köszönteni azokat, kik hozzánk közelednek, kivált ha jó ismerőseink vagy ámbár még nem lennének is azok, barátságos szándékkal keresnek föl bennünket. Önök is uraim! részint jó ismerőseink, részint most keresik a mi ismerettségünket, s nekem, mint igazgatónak jutott az a szerencse, hogy az új tanévben való első találkozásnak alkalmával én köszöntsem Önöket.

Legyenek tehát üdvözölve Akadémiánk nevében, melynek küszöbét bizonyára mindnyájan a legnemesebb szándékkal, átlépték! Győződjétek meg személyesen arról, hogy e falak között nem rideg tudósokkal, hanem az Önök javát szívükön hordozó nemeskeblű jó barátokkal fognak Önök érintkezni, a kik nem elégszenek meg avval, hogy Önöket csupán a tudomány igazságaiba beavassák, hanem, a kik azonfelül arra is törekszenek, hogy egyúttal az igazi humanizmus, az őnzetlen hazafiak, a polgári erények alapelveit csepegtessék ifju szíveikbe és hogy éppen azért nyitlan és minden tartózkodás nélkül fordulhatnak tanáraikhoz, valahányszor egyben-másban utbaigazításra van szükségük. Mi nem idegenekként, hanem jó barátokként, hogy úgy mondjam egy nagy családnak tagjaiként állunk szemben egymással, de föltétlenül megkivánjuk, hogy Önök miként minden jó családnál szokás, az itt fennálló rendhez alkalmazkodjanak. Ebből folyólag egyszer s mindenkorra figyelmeztetni kívánom Önöket ifju barátaim! hogy, miként már a hires Quintilianus intette tanítványait, illendő tisztelettel és hálával viseltessenek tanáraik iránt, kik egész életüket az ifju nemzedék tanításának és nevelésének szentelték, mert a tiszteletlenség és hálátlanság egyfelől rossz szivre mutat, másfelől csökkenti tanáraikban a munkakedvet, a melynek pedig lankadatlanul kell tartania, hogy üdvös eredményt felmutathassunk.

Önfeláldozó működésünk sikertelensége nemcsak reánk, tanáraikra nézve lenne igen sajnós tapasztalás, hanem önökre nézve épséggel végzete, mert a helyett; hogy hasznos ismeretekkel meggazdagodva hagynák el intézetünket, ép ellenkezőleg tájékozatlanul, s legfeljebb gonosz indulataik sugallatát követve lépének ki az életbe, a hol a boldogulás helyett az erkölcsi elzúllás várná önöket.

E szomorú perspektívát csak úgy kerülhetik ki, ha mindjárt kezdettől fogva a helyes utat választják és erősen megfogadják, hogy azon mindvégig kitartanak és arról soha le nem térnek. S minthogy senki sem születik se jónak, se rossznak, nyilvánvaló, hogy kinek-kinek önjerejéből kell arra törekednie, hogy embertársai őt inkább a jók, mint a gonoszak közé sorolják. Az erény nem természeti adomány, hanem egyéni küzdelem és fáradság gyümölcse, csak rajtuk mulik, ha az erény elsajátítására és folytonos gyakorlására szolgáló kedvező körülményeket fel nem használják. Azonban dőre-ség volna, ha mielőtt ezt a küzdelmet felvennők, előzetesen a jónak belátását s azt a képességet kívánnók magunknak, hogy a jót a rossztól megkülönböztethessük. Ez a belátás és ez a képesség meg van mi bennünk, t. i. a lelkiismeret, csak hallgassunk is a szavára. Az erény útja senki elől sincs elzárva, csak legyen elegendő bátorsága, reá is lépni s ha egyszer reálépett, tévovázás nélkül rajta folytonosan előre is haladni. Tehát legyenek Önök **becsvágyók**, még pedig e szónak legnemesebb értelmében. Kövessenek el mindent, hogy a társadalom, a melyben maholnap vezérlő szerepet vinni hivatvák, önökben minél több dicsérni és minél kevesebb gáncsolni valót találjon. De ne

a látszat, hanem az igazi érdem megszerzése legyen a kitűzött célpontjuk, mert a nagy tömeget lehet ugyan ideig-óráig furfanggal félrevezetni, de az ilyen tettetéssel kicsalt dicséret homokra van építve s a legelső szélroham elsepri a homokkal együtt, a melyre építették. Mint mindennel, úgy az erkölccsel is vissza lehet élni t. i. olyformán, hogy az ember annak csupán látszatát fitogtatja, noha ő maga tudja legjobban, hogy ép az erényesség áll tőle legtávolabb. Önként értetik, hogy a midőn önöket a nemes becsvágyra serkentem, nem az álerkölc, nem az álerdem csillogtatására, hanem az igazi erkölcs elsajátítására, az igazi érdem megszerzésére kívánom önöket ösztönözni. Már Catoról mondja a történetíró, hogy inkább akart jó lenni, mint annak csupán csak látszani. Ha tehát nem sikerülne is mindjárt önöknek a jók tetszését kivívniok, ez ne tántorítsa el önöket az igaz utról s ne csábítsa önöket azoknak az embereknek az utánzására, a kik — mint mondani szokás — görbe uton hamarabb érnek céljt, mert a jót önmagáért kell szeretni, követni és gyakorolni, nem pedig a mások dicsérete kedvéért és mert az a görbe uton elért u. n. »siker« utóbb ugysem bizonyul irigylésre, hanem inkább szánalomra méltónak. Tartós és biztos örömet egyedül az erény nyújt az embernek, mond Seneca, a gazdagság és külfény híre mulékony és törékony, míg az erény ragyogó és örökös, biztosít Sallustius. Ha pedig így van, egy perczig sem habozhatnak, hogy becsvágyuknak a két ut közül melyiket kell választania.

Hogy miért mondom el mindezeket önöknek, annak oka abban rejlik, hogy az a forró vágy tölti el keblemet, vajha mindazok a szépreményű ifjak, a kik a nagyváradi jogakadémiából kikerülnek, mind jellemességük, mind becsületérzésük, mind szivbeli nemességük által kitűnjének és ennek a mi szeretett magyar hazának minél erősebb oszlopaivá, az őseinktől reánk szállott örökségnek minél megbizhatóbb sáfáraivá és folytonos gyarapítóivá legyenek!

Ezt a nagy célt, mely egyértelmű nemzeti létünk fenmaradásával, csak úgy érhetjük el, ha kart karba öltve mindnyájan legjobb tudásunkkal, legerősebb akaratelhatározásunkkal és minden tehetségünk mérlegbevetésével a haza fölvirágoztatására törekszünk, ha az iisteni Gondviselés által számunkra kijelölt hazát az emberiség által elérhető haladásnak lehető legfőbb magaslatára emeljük; ha az általános emberi művelődést, melynek ápolására és terjesztésére vállalkoztunk, összhangba hozzuk saját nemzetünk követelményeivel, névszerint a fajunkhoz való ragaszkodásunkkal, alkotmányos királyunkhoz való tántoríthatatlan hűségünkkel és törvényes intézményeink iránt tartozó loyális tiszteletünkkel és engedelmességünkkel.

Hogy pedig törekvéseinket az óhajtott siker koronázza, ne feledjük el soha, hogy minden jó egyedül Istentől jön, hogy a benne helyezett erős hitünk, az Ő szent segítségét bizalommal váró reményünk és az iránta tanúsítandó határtalan szeretetünk nélkül semmire sem mehetünk, hogy tehát nekünk gyarló embereknek szüntelenül az a gondolat forogjon elménkben: mindent Istennel, semmit nélküle!

És ezzel az 1900—1901. tanévet megnyitom.

Mielőtt e helyet elhagynám, egy jelentőséggel teljes momentumra kívánom még figyelmüket fölhívni. Egy új század küszöbén állunk. Bizonyára unos-untig hallották önök a XIX. századot magasztalni. Volt is az embereknek reá okuk, a felfedezések és találmányok káprázatos százada volt ez a XIX. század. A emberi tudás körének folytonos kitágulása, az anyagi jólét feltételeinek nagyrészen megváltoztatása és ama leküzdhetetlen vágy, hogy minél szélesebb rétegek részesíthessenek az ismeretekben és az emberhez méltó jólétben és kényelemben, valóságos lázba hozta a társadalmat.

Enek a parotysmusnak tulajdonítható azon eltagadhatatlan jelenség, hogy a jogfejlődés nem látszik már lépést tartani a mindennapi élettel, hogy az emberek mindig újabb és újabb, a megváltozott viszonyoknak megfelelőbb jogszabályokat óhajta ak, sőt követelnek, mely törek-

vés azonban olykor-olykor bizonyos örökvényességű, a pillanatnyi haszonnak fel nem áldozható alapigazságokba ütközik. Már pedig kétségtelen, hogy a haladás az emberiségre nézve csak úgy áldásos, ha az embereket egyúttal tökéletesebbé teszi, míg ellenkező esetben nem áldás az, hanem átok. Hogy ez a veszedelem a társadalomtól lehetőleg elfordíttassék, akkor az igazság eszméjétől el nem tántorodó, az összesség valódi javát szívükön viselő, minden lépésüket bölcsen megfontoló, nemcsak a jelent dédelgető, hanem a jövőbe is tekintő őnzetlen és jellemzilárd államférfiakra van szükségünk, a kik midőn egyik kezüket nemzetük úterén tartják, másik kezükkel mindazokat az intézményeket létesítik, avagy a már meglévőket tovább fejlesztik, a melyek nélkül az igazi haladás meggyőződésök szerint teljesen lehetetlen.

Ime ilyen férfi dr. **Wlassics** Gyula ur ő nagyméltósága, a ki mint kultuszminiszter nemcsak külföldön, névszerint a párisi világversenyen, szerzett dicsőséget és elismerést a magyar nemzetnek, hanem idehaza is oly sokoldalú áldásos tevékenységet fejtett ki a közművelődés előmozdítása körül, hogy az egész nemzet osztatlan elismerése kíséri minden lépését. Ez indította akadémiánk tanári karát arra, hogy disztermünkét jól sikerült arcképevel fölékcsitste. Hadd buzdítsa e kép látása önöket is szorgalmas tanulásra és azon erős fogadásra, hogy minden igyekezetük arra lesz irányozva, hogy minél több, minél hasznosabb, minél áldásosabb szolgáltatokat tehessenek majdan a mi szeretett hazának!

Éljen dr. **Wlassics** Gyula, vallás- és közoktatásügyi miniszterünk!

A közönség és az ifjuság élénken megéljenzte úgy az igazgatót, mint a minisztert, kinek arcképe a diszterem falának jobb oldalát disziti. Ezután dr. **Némethy** Gyula magántanár olvasta fel alapos készületségre valló, érdekesítő tanulmányát, melyet alább közlünk.

A felolvasónak, mikor az emelvényről leszállt, az egész hallgatóság éljenzett és sietett gratulálni, első sorban maga a bibornok.

Ezzel az ünnepélyes megnyitás véget ért s tegnap óta folyik már a munka nagyban az akadémián is.

Az Uebermensch filozófiája és a művelődéstörténet.

(Irta és a helybeli kir. kath. jogakadémia megnyitó ünnepélyen felolvasta: **Dr. Némethy Gyula.**)

Valamint sok egyéb tudományra, az ifju művelődéstörténetre is mély, átalakító befolyást gyakorolt a nagy angol természettudós 1859-ben megjelent munkája: *On the origine of species by means of natural selection.*

Midőn azonban ezt állítjuk, nem értjük a munkát magát, sem a szerző személyes igényeit vagy céljait, hanem a munkát tényleges hatásaival és eredményeivel együtt.

Az ember vet, de az aratás sok minden más tényező közreműködéséhez képest út ki.

Michel Angelo bizonyára nem sejtette, hogy a szobrászatban a barock-stílus kifejlődésének lesz egyik tényezője.

A Darwinismus is sok olyasmit foglal magában, a mit első megindítója aligha sejtett sőt talán nem is óhajtott. De, hogy tárgyamra térjek, a leszármazási elmélet két tekintetben befolyásolta a művelődéstörténetet.

Anyagi tekintetben a művelődéstörténet figyelmét az ember eredetének problémájára fordította, s ehhez képest az ősidők művelődési állapotára, hogy úgy mondjam, a művelődés kezdeteire; **alaki** tekintetben pedig azt a radikális változtatást hozta létre, hogy az öntudatlan természet vaskövetkezésséggel működő törvényeit alkalmazta az emberiség addig szabadabbnak gondolt fejlődésének magyarázatában, s ami fő, a tisztán **kivülről befele** irányuló fejlődés törvényével a merőben mechanikus okok láncolatából alkotott világnézetnek szolgáltatott anyagot, érveket.

A szellemi irányzatokban uralkodó ár és

apály törvényéhez képest az utolsó két évtizedben természetesen ez a kettős hatás is gyöngült; olyan tudósok mint *Dubois* Reymond, *Banke*, *Virchow*, nálunk *Török Aurél* gátat vetettek az antropológia nevében üzött képzelgéseknek, kimondván az ember eredetére nézve egyelőre az *ignoramus*; a mi pedig az *alaki és módszertani* hatást illeti, míg egyrészt *Wiegand* eddig még nem eléggé méltatott munkájában *Der Darwinismus und die Naturforschung* Cuviers, rámutatott a *belülről kifelé* tervszerűen ható fejlődés törvényére, s *Nägélivel* együtt a leszármazási elmélet gyöngéit kimutatta, másrészt több természettudós, mint pl. *Török Aurél* mégse akar fegyvert látni ez elméletben a tisztán mechanikus világnézet védelmére, vagy az ateizmus terjesztésére, valamint hogy Darwin is megférhetők tartotta elméletét az egy Isten hitével, a teremtő szót munkája legutolsó kiadásában is meghagyta, sőt határozottan védekezett azon vád ellen, hogy elmélete vallástalan célzatu.

Nem akarjuk mi Darwin e magatartásának őszinteségét mérlegre vetni, annál kevésbé mert a nagy angol sokkal kisebb filozofus mint természettudós, s mert pl. *Hoernes* munkájában: *Die Urgeschichte des Menschen*, is azt olvassuk, hogy a darvinizmust épen a vallás érdekében nem szabad becsülni; *a mi célunk ma* néhány gondolattal megvilágítani azt a *kapcsolatot* amely a *Uebermensch* filozofusát a nemrég épen Weimarban, a nagy *Uebermensch* *Goethe* hazájában elhunyt *Nietzsche* Frigyeszt a *leszármazási elmélet folyómedrébe került művelődéstörténetéhez fűzi.*

Nietzsche bölcselétének alap gondolatát Schopenhauer-től kölcsönzi, kinek nagy tisztelője volt mindvégig, míg *Wagnert* egykori bálványát szétrombolta s őt később mint gyermekkori betegségét emlegette.

Tudjuk hogy Schopenhauer a világ legbelőbb lényegét az *akaratan* kereste, mely alatt nemcsak az öntudatos törekvést értette de az öntudatlan *ösztönöket* is, sőt a *szervelen világ erőit* is. Az egész világ ehhez képest nem egyéb, mint egy egységes *alapakaratanak megtárgyiasodása, obiectivatioja*, mely a testek alap tulajdonságaitól kezdve, tehát a nehézség áthatlanság az anyag különféle mechanikus és egyéb erőin át mintegy *hierarchikus* fokokban egészen az ember akaratáig emelkedik, kinél ez az akarat végre öntudatos lesz. Maga a megismerés sem egyéb, mint az akarat magasabb obiectivatioja: az állatokban a megismerés még teljesen az akarat szolgálatában áll, ellenben az embernél fölszabadul s így támad az *eszme*...

Eddig *Nietzsche* jóformán lépésről-lépésre követi mesterét. A világ belseje intelligibilis volta ugymond nem egyéb mint az akarat a hatalomban. Csak hogy Schopenhauer további okoskodásában arra az eredményre jut, hogy ez a világ a képzelhető legrosszabb, ez az élet a legsiralmasabb lévén, az akaratot az élethez meg kell tagadnunk s ehhez képest Buddha bölcselétével találkozik össze; *Nietzsche* ellenben azt mondja, hogy az *élet becslés tárgyát nem képezheti*, sőt az élet az akarat érvényesülése s mértéke minden egyéb dolog értékének.

Fichte egykor *Ueber die Bestimmung des Gelehrten* művében azt mondta, hogy arra van hivatva, hogy az igazság mellett tanúságot tegyen. *Nietzsche* szerint rosszul hiszik a bölcselők, hogy cselekvésük végső rugója az igaz után való törekvés. A igaznak csak az a rendeltetése, hogy az ember személyiségének hatalmát és *életerejét* elmozdítsa; ha valamely igazság erre nem képes, akkor lássék bármily igaznak, értéke nincs. Valamely tételnél tehát nem az a mértékadó, *logikailag* bebizonyítható-e vagy sem, hanem hogy hat-e az emberi egyéniség valamennyi erejére egy, hogy a életre nézve értéke lehessen?

Minden ember legyen oly egészséges, oly hatalmas, oly alkotó amennyire csak lehet. Az igazság, a szépség, az eszmény csak akkor bírnak értékkel, ha az emberi életet előmozdítják.

Már ez az *individualisztikus* iránya emlekezett Darwin legerősebb legderekkab egyedeire, kik az élet küzdelmét kiállják és így a *Malthus-féle struggle for life*-ben győztesek maradnak, de még inkább *Nietzsche* tanítása az *Uebermensch*-ről.

Magá ez a kifejezés *Gogthe* *Zueignung* című költeményéből van véve, melyben a többek közt ezeket mondja a muzsa a költőnek:

Kaum bist du sicher von dem gröbsten Trug,
Kaum bist du Herr vom ersten Kinder willen,
So glaubst du nich schon Uebermensch genug,
Versäumst die Pflicht des Mannes zu erfüllen;
Wie viel bist du von andern unterschieden,
Erkeune dich, leb, mit der Welt in Frieden.

De minő tartalommal tölti meg *Nietzsche* ez a szót:

En az *emberóriást* hirdetem nektek ugymond *Zarathustra*.

Az ember oly valami amelyet fölül kell haladnunk.

Mit tettek arra, hogy fölülhaladjatok őt? Minden lény magánál különbet hozott létre: csak ti akartok apály lenni ebben az áradatban, inkább az állathoz menni vissza, mint fölülhaladni az embert? Mi a majom az emberre nézve? Nevetség, vagy fájdalmas szűgyen. És épen ez legyen az ember emberóriáshoz képest...

Mig tehát Darwin a művelődéstörténetet *visszafelé* terjesztette ki, számlálhatatlan évezredekre, úgy hogy ma már az egész szerves természet világtörténetét hozzákapcsolják eltilról az eddig csak a szó szoros értelmében vett történettel kezdődő művelődéstörténethez; *Nietzsche* addig a jövőbe mutatva hosszabbítja meg, hogy úgy mondjam a művelődéstörténet látóhatárát, *perspectiváját* s ehhez képest az emberi egyed fejlődésének újabb phasisait iparkodik megállapítani.

Darwin csak érinti, hogy az emberi egyed nem állhat meg a fejlődés azon fokán, amelyen most van, *Nietzsche* egy kissé zavarosan bár, de kifejti, vagy megjósolja, *mivé* lesz az alsóbb rendű alakokból kifejlődött ember. És miodezek daczára *Nietzsche* megveti, becsülni a darvinizmust, azt mondja, hogy a szegények a koldusok szaga érzik rajta, a túlnépesedés fojtó levegője s a nagy természetudózt állandóan mint középszerűt angolt emlegeti.

De mi hát az az *Uebermensch*, az az emberóriás, amelynek az eddigi emberből kell kialakulni, durch *Höher züchtung des Menschen* még pedig két három nemzedék után? *Nietzsche* szerint ez az *Antichrist* und *Antinihilist* *Be-sieger Gottes und des Nicht. Tot sind alle Götter* ugymond *nun wollen wir, dass der Uebermensch lebe, Aber das ich ench ganz mer. Herz offenbare, ihr Freunde wenn es Götter gäbe wie hielt ich es aus, kein Gottzusein. Also giebt es keine Goetter.*

Ez az emberóriás e szuverén e független egyén az individuum.

Az az egészséges világnézet ugymond *Zarathustra*, ha az ember létének célját és értelmét *önmagában* keresi.

Minden azon fordul meg, tud-e az ember akarni. Az emberóriás megtalálta önmagát s önmagában a saját erényeinek urát s megalkotóját látja s undorodik minden olyan erénytől, mely az ember fölébe helyeztetik.

Az összes erkölcsi értékeket át kell változtatni, cserélni.

Umwertung aller Werte. Az emberóriás tul van rosszon, jön a szó megszokott értelmében: *Jenseits von Gut und Böse!* Az a jó, ami az akarat s hatalom érzetét emeli; az a rossz, ami gyöngíti az akarat önrzetét.

Nem akarunk párhuzamot vonni *Kantnak* azerkölcsi autonómiáról fölláított elvei s *Nietzsche* tanítása között, de az bizonyos, hogy *Nietzsche* tétele az erkölcsi individualizmus, vagy az etikai anarchia netovábbja s újabb szálakkal fűzi hozzá *Nietzsche* bölcselétét a leszármazási elmélet medrében uszó művelődéstörténethez.

Valamint a szerves természetben semmi állandó sincs s az összes alakok változékony-sága korlátlan úgy az etikában sincsen semmi absolut értékű fogalom, semmi föltétlen mérték.

Igy *Ibsen* egyik drámájában a Nép ellen-ségében olvassuk, hogy egy normális szervezetű igazság 20 évnél nem él tovább. Ezt juttatja eszünkbe ez a filozófia is.

Nem kevésbé gyanus eredményekre vezet ez a bölcselkedés, ha különösen a *szociológiai* vagy *művelődéstörténeli oldalak* domborulnak ki. Az egész emberiségnek egyéb célja nincs, minthogy néhány *nagy embert* hozzon

létre. Az volna a haladás — ugymond — ha az emberiséget, mint tömeget fel lehetne áldozni egyetlen erősebb embercsoportnak.

Az erős szellem önmagát akarja, önmagát érvényesíti, céljai kivitelében kizárólagos és semmire sem tekint.

Az önzetlenség nem egyéb, mint az alkotó-erő hiánya.

Az erő azért van, hogy győzedelmeskedjék, nem az a rendeltetése, hogy a betegeket és gyöngéket ápolja.

A *könyörület* épen azt akarja fentartani a mit az erős le akar győzni: a gyöngeséget, a szenvedést.

A ki legnemesebb, az a legkeményebb. Az élet nem egyéb, mint kizsákmányolás.

Ez a nagy emberek érzülete, ez az ő moráljuk.

Ezzel állott szemben a történelemben a kis emberek ösztöne: a csordaösztön.

A modern szociáldemokrata mozgalom nem egyéb, mint a gyöngék boszuló hadjárata. Ha ez a mozgalom győz, akkor az elfajult és terméketlen emberek fognak uralkodni a jobbakk rovására és a szuverén egyéniség eltűnik az általános közepszerűség tengereiben.

Az emberi művelődés története tulajdonképen folytonos hullámozgásból áll. Az urak morálját a régi római világ valósította meg.

A római világ ellen támadt föl a kereszténység ugymond *Nietzsche* s benne a kicsiny, a silány emberek erkölcstana győzedelmeskedett. Ez volt a csordaösztön dagálya.

Érdekes, hogy *Hellwald* a ki az egész művelődéstörténetet úgy fogja fel, mint egy természeti folyamatot *Naturprozess* Darwin eszméi szerint, szintén a legczinikusabban védi az ó-kori rabszolgaságot.

A reformáció szintén otromba paraszmozgalom volt, ellenben a renaissance az igazi a nagy eszmények fölragyogása a hosszú sötétségben. A francia forradalom óriási visszacsúszást jelez, a legmélyebb süllyedést az alávalóságba. Az egyetlen *Napoleon* az, a kiben megtestesült újra az antik eszmény. *Emberóriás* volt ő, a ki saját akaratát tette milliók életének törvényévé...

Ime ez lenne az emberi művelődés filozófiája az ünnevelt bölcselő felfogása szerint: minő lelketlen és szellemtelen, milyen sivár történetbölcsélet ez! Minő visszaesés *Hegel* óta, a ki a világtörténetet úgy fogta föl, mint a *szabadság fogalmának fejlődését az általánosnak az egész emberi társaság elemében, az emberiségben, mint erkölcsi személyben.* Hát még minő visszaesés az *Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit*, vagy épen *Discours sur l'histoire universelle* szerzőjének eszméihez képest.

Pedig mindez a maga jogos határán túllépett leszármazási elméletnek uralma a művelődéstörténetben.

És ha még egyrészt *Nietzsche* radikálisabb, kiméletlenebb, végletekre hajlóbb mint a fölszinen uszó művelődéstörténetek írói, másrészt az örök megújulás, az örök visszatérés tanával mégis némi idealisztikus pótlékot iparkodik adni a romlásért, a mit végbevitt.

Ellenben minő lemondás, minő szellemi tönkrejutás hangja csendül meg *Hellwald* soraiban, melyekkel a végnek végét hirdeti.

Wenn einst die Reaction des heissen Kernes gegen die Rinde durch gleichmässige Abkühlung ihr Ende erreicht und den Engriff des Wassers und der Atmosphäre gegen der festen Erdkörper durch chemische Verbindung und Absorption in Fesseln gebannt ist dann wird die ewige Ruhe des Todes und des Gleichgewichtes über die Erde herrschen. Dann wird die Erde ihrer Atmosphäre und Lebewelt beraubt in mondgleicher Veridung um die Sonne kreisen das Menschen geschlecht aber, seine Kultur, sein Ringen, und Streben seine Schöpfungen und Ideale sind gewesen. *Wozu?*

Nietzsche történetbölcselétének sorsa a leszármazási elmélet történetbölcselétével a legszorosabb kapcsolatban van. Sok tekintetben nem egyéb az, mint a legijesztőbb és legnihiisztikusabb az emberiség legsérthetlenebb eseményeinek hadat izenő végső következtetések láncolata a határait rég túllépett elméletből. Ez elmélet szerint a legjoztalanabb és legigaz-

ságtalanabb erőszakos elnyomás a nemzetek történetében épen olyan tisztán természeti folyamat, processus, mint az öntudatlan de szerkes természet létért való küzdelme *struggle for life*. A társadalmi és közgazdasági életben a leszármazási elmélet folyományához képest, de főleg Nietzsche bölcselése szerint a föltétlenül szabad egoizmus korlátlan versenye a rend és szervezkedés tényezője, a haladás titka, hogy minő igazságtalanság és a tömegnek minő nyomorúsága árán, az teljesen egyremegy, irreveláns. A leszármazási elmélet csapásain induló művelődéstörténet eszméi tehát találkoznak a szélső közgazdasági individualizmus eszméivel és az Uebermensch bölcselétével együtt igazolására vállalkoznak a lelketlen versenynek, melynek átkát érzi mindenki, s mely az emberi társadalmat oly felforgatás veszedelmével fenyegeti, melyhez képest a nagy francia forradalom valóságos békés átalakulás!

A közel jövő művelődéstörténet írójának meg kell tehát fontolnia azokat az igazságokat, amelyeket *Carlyle Tamás Past and present* című remekművében kifejt s valamint ez a nagy puritán-író az egész angol társadalom vállvetett munkásságára apellál a társadalmi mindenkit fenyegető bajok leküzdésére, s ehhez képest a hit, a szeretet, az áldozat, a részvét, az önmegtágadás, a közérzet eszményeinek állít oltárt, úgy *vissza kell* térni a művelődéstörténet magasabb fölfogásához. Történet bölcselést kell vinni abba: a természettudományi elméletek képzelgéséi helyett, az állati élet filozófiája helyett a történelemben megfigyelt *emberi élet, szellemi, eszményi* élet törvényeit juttatni uralomra.

Az egyetem megnyitó ünnepe.

Budapest, szept. 17.

A tudomány egyetem új éve vasárnap nyílt meg diszes ünnepséggel, a mely egyik legszébb tradíciója a főiskolai életnek. Az ünnepségnek volt egy nevezetessége: a tudomány mesterei tanítványaikkal az idén először ünnepeltek az egyetem új palotájának dísztermében.

A megnyitó gyűlést délelőtt tíz órakor *Veni Sancte* előzte meg az egyetemi templomban, hová elsőnek az Egyetemi Kör vezetősége érkezett meg négyesfogaton. Utánuk jöttek a professzorok, élükön a rektorral s a kari dékánnal. A főemberek a tanári testülettel az első padosorokban foglaltak helyet, mire megkezdődött az istentisztelet. *Várossy Gyula* dr. pápai prélátus mondotta a misét nagy asszisztenciával.

Mise után testületileg az egyetem zászlódiszszal ékes új palotájának dísztermébe vonultak az ünneplők.

A gyűlést lelkes éljenzés nyitotta meg, a mikor Ponor *Thenrenk* Emil, a lelépő rektor elfoglalta helyét, hogy a mult tanulmányi évről beszámoljon. Beszédében mindenekelőtt kegyelettel emlékezett meg a professzori kar két halottjáról, Mihálkovich Gézáról és Schwarcz Gyuláról. Majd lelkesedéssel szólott a király látogatásáról s az új egyetemi palota fölépüléséről. Ezért, valamint a tanári illetmények rendezéséért hálával adózik a kultuszminiszternek. Végül sajnálkozva megemlékezett a *radikális ifjusági párt*nak az egyetemi szabályokkal történt összetűzéséről. Több ízben jártak nála a párt emberei, megígérték, hogy föloszlik a párt de ez nem történt meg. A mi azután következett, azt már az egyetemi tanács végezte, a mely ebben az ügyben döntött és elfogadta az előadó javaslatát.

A beszédet éljenzés követte, mire a lelépő rektor méltóságának jelvényeit átadta utódának, *Rapaics* Rajmund dr.-nak, áldásos működést kívánva neki. Ekkor a kari dékánok is átadták jelvényeiket utódaiknak. *Rapaics* Rajmund dr., az új rektor mondott ezután beszédet.

Első sorban megemlékezik arról az örökké emlékezetes korszakot alkotó nagy eseményről, mely a tanulmányi év kezdetével összeesik: a *magyar katolicizmus és a királyság* megalapításáról Magyarországon. Ez előtt a világtörténeti esemény előtt a tudomány is hálás hódolattal hajta meg zászlaját. Örömet fejezi ki ezután, hogy az egyetem, mely eddig évek hosszú során keresztül idegenben volt kénytelen megtartani ünnepségeit, most diszes berendezésű otthonában ünnepel. A rektor ezután a metafizikáról beszélt.

Hosszasabban fejtegette ezután a rektor a *metafizika jogosultságát*. A ki a tudást a pusztá tapasztalatra akarja szorítani, az, bárhogyan hirdesse is eljárását egyedül tudományosnak, tulajdonképpen minden tudományt lehetlenné tesz. És éppen ugy lehetlenné teszi a vallást is, melynek alapigazságai tisztán metafizikai igazságok. Beszéde végén azt a reményét fejezte ki a rektor, hogy a tapasztalati tudományok tulsulya s a nyomában járó empirisztiko-szeptikus irányzat csak átmeneti áramlat s el fog jönni az idő, a mikor a helyes metafizika régi jogait és jelentőségét visszavívja.

Az új rektort lelkesen megéljenzették. A megnyitó ünnepség utolsó szónoka *Breznay* Béla hittudományi dékán volt, a ki az ifjusághoz szólott néhány szót az egyetemi élet szelleméről, tanulmányi életének vezető elveiről.

UJDONSÁGOK.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 3—5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 3—5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Szept. 18. A megyei szabadelvűpárt értekezlete d. u. 5 órakor a Széchenyiben.

Szept. 19. A gazdasági egyesület választmányának ülése d. u. 3 órakor a megyeháznál.

Szept. 19. Meggyűlés.

Szept. 19. Vál. ülés a kath. körben este 1/26-kor.

Szept. 22—23. Lóverseny Nagyváradon.

Szept. 23. Az iparos ifjak szüreti mulatsága a Sasban.

* **Személyi hír.** *Somogyi* Károly, a nagyvárad *Szigligeti színház* igazgatója városunkban időzik.

* **A magyar királyi trón örököséről.** *Ferencz Ferdinánd* kir. hercegről nagy elismeréssel emlékeznek meg a németországi kath. lapok. Azt írják róla, dicsérettel adózva hit-hűségének, hogy midőn a stettini nagy hadgyakorlatokra utazott, vasárnap reggel 11 óra 2 perczkor érkezett meg Berlinbe az anhalti pályaudvarra, a hol kiszállt és egyenesen a mint volt, kíséretével a St. Hedvig templomba ment szent misére s csak azután ment a Hotel Bristolba reggelire. Délután 3 óra 8 perczkor tovább utazott Stettin felé. Tehát Berlinben tulajdonképpen csak a vasárnapi szentmise-hallgatás teljesítésére állt meg.

* **Magyar főúri esküvő Bécsben.** Zabavai *Koczynszky* Ferencz lovag cs. és kir. főhadnagy az 50-ik gyalogezrednél a napokban vezette oltárhoz Bécsben *Belopotoczky* Kálmán dr. tábori püspök házi kápolnájában thanhauseni és warthauseni *Stadion* Paula örgróf kisasszonyt. A menyasszony részéről nagybátyja *Lázár* József temesvári kir. alügyész, a vőlegény részéről pedig ennek testvérbátyja *Koczynszky* István dr. trieszti pénzügyi főtanácsos szerepeltek tanuk gyanánt. Az esketési szertartást *Belopotoczky* K. dr. püspök végezte. Déli tizenkét órakor a Hotel Hamerandban fényes dejeuner volt, a melyen *Lázár* J. alügyész mondott köszönetet

a tábori püspök urnak megtisztelő és lekötőlező jóságáért. A fiatal pár a reggeli után a menyasszony atyjának, Stadion György örgrófnak egyik csehországi birtokára utazott.

* **Bucsuznak a 37-esek.** Minden évben emlegetik a házi ezredben: megünnepeljük Bécsbe! De bizony az csak olyan tervezgetés marad. Most a dolog valósággá válik: 1901. okt. 1-én a nagyvárad ezred három zászlóalj Bécsbe megy s helyettük Losoncra jön ide három zászlóalj. Az új bakák hajtókája tengerzöld, gombjaik fehérek.

* **A színház díszleteit biztosítják.** A nagyvárad új színház díszletei már mind megérkeztek s most a bizottság a félve őrzött díszleteket siet biztosítani, nehogy valami véletlen eset folytán kára legyen a városnak. A díszleteket 13239 kor. 29 fillér erejéig biztosítják.

* **A hadgyakorlatok vége.** Jaszlóban lefújtak s ezzel befejeződött az a nagy gyakorlat, mely egyike volt a legnehezebbeknek az osztrák-magyar hadsereg történetében. A király a gyakorlatok végén általában megelégedését fejezte ki az összes tábornoki és tisztikarnak a csapatok kitűnő magatartása felett. Nagyvárad ismerőseink közül részt vett a gyakorlaton *Pokorny* Hermann itteni volt hadosztályparancsnok, jelenleg a kassai hadtest parancsnoka.

* **Vigyázzunk a mennýkőre!** A színházi villamos világítás vezetékét 18-án fogják működésbe hozni. Erre vonatkozólag vettük a következő hivatalos hirdetményt: Nagyvárad város mérnöki hivatalának értesítése szerint a Szigligeti színház villam világítási üzeme holnap, azaz: *szeptember hó 18-án* fog működésbe hozatni. Ezen alkalmából szükségesnek tartom figyelmeztetni a város közönségét, hogy a villam-vezetékekhez nyulni *életveszéllyel* jár, a vezetékekben ugyanis oly nagy feszültségű áram kering, hogy annak egyszerű érintése az illetőt agyon sujthatja. Ha pedig akár vihar, akár valamely elemi erő folytán ezen vezeték leszakadna, annak érintése szintén veszéllyel jár s ezen körülmény a hatóságnak azonnal bejelentendő. Különösen felkórem a szülőket és a tanítókat, hogy a gyermekeket ily irányban kitanítani sziveskedjenek. Nagyvárad, 1900. szeptember hó 17-én. *Rimlér Károly*, r. főkapitány.

* **Roskovics és a kecskeméti gazda.** Országszerte ismeretes kitűnő mondásairól a piktorok bohém-vajdája, Roskovics Ignác. Számátalan esztanós válasza közzsájon forog, melyeken napokig nevet az írók és művészek világa. A milyen komoly a maga nemében Roskovics művészete, mint szentképfestő, éppen olyan vidám, kiapadhatatlan a lelke, mint emberé. A mult héten alig-hogy befejezte a budavári Szent Zsigmond-kápolna új oltárképét, már is újabb tárgyak foglalkoztatják esztétét. A régi kecskeméti katolikus templom falát fogja ugyanis díszíteni nagy méretű falfreskókkal. Bemutatott vázlatát úgy Kecskemétre, mint Budapestre nagy tetszést arattak már befejezetlen állapotukban is. A régi templom, a melybe évekkel ezelőtt a villám ütött bele, összehasogatva a boltozatot s oldalakat, immár teljesen helyreállítva várja a művészt, hogy megkaphassa művészi díszítését. E nagy fáradsággal járó munka előkészítésére Roskovics a mult héten le is utazott Kecskemétre, ahol a város polgárai, Kada Elek polgármesterrel élükön, nagy vendégszeretettel fogadták. A templomnál pedig a hívők nagy serege gyűlt egybe, hogy üdvözölje a jeles magyar egyházi festőt. A ki hozzájutott ahhoz, hogy láthatta a művész vázlatait és kartonjait, nem győzte eléggé dicsérni. A nézők csoportjából egyszerre kiválik egy jómódu parasztgazda, megemeli kalapját a művész előtt s szóla eképen:

— Tisztelem a művész urat, gyönyörűséges képek biz ezek mind. A magam esze után pedig csak arra kérném a tekintetes urat, hogy fiatal Máriát pingálják arra a plafonyra, nehogy megint baja essék a templomnak!

Roskovics nem olyan legény, a kit az ilyen megjegyzés készületlenül talál s hasonlóan válaszolt a megjegyzésre:

— Majd igyekezzünk tőlünk telhetőleg fiatalra festeni a Máriát, urambátyám; de a multkori baj nem a Márián mult, hanem a jó Istenen, a kit nem pingált a multkori piktor elég magyarnak. Azért volt a templom pusztulása. De lesz rá gondom, hogy ide is olyan képet fessek, mint Kőbányán!

— Hát ott milyen van, kérem alázatosan?

— Ott gazduram, válaszolt a művész, olyan Szent László áll, kivont pallossal a kezében, hogy mikor felállítottuk a templomban, egyszerre megszűnt a sertésvész az egész városban.

— Na uram, akkor agygyík itt is kardot valamelyik szentnek a kezébe, mert itt Kecskeméten meg más nyavalya pusztít: — az adóvész. Az kéne, hogy megszűnjék!

— De gazduram, szólj nevetve Roskovics, ha ilyen szentem volna, nem adnám Kecskemétnek, mert nálam is elkélne és több dolga akadna, mint Kecskeméten.

* **Az ellopott Széchenyi-szobor ügyében** a rendőrség erélyesen folytatja a nyomozást. A tolvajoknak semmi nyomuk sincsen s úgy látszik, hogy a zsákmányon nem mernek tudni. A nyomozást *Eperjessy Kálmán* fogalmazó végzi kellő számu detektívvel, de eredmény eddig nincsen. Valószínű, hogy a gazemberek a szobrot összeolvasztják s úgy próbálnak majd vele — mint értékes fémannyal, szerencsét.

* **A főreáliskola Arany János önképzőköre** f. hó 13-án dr. *Demék Győző* tanárelnök vezetésével tartotta meg az alakuló közgyűlését. A gyűlés programja a tisztviselők választása volt s az eredmény a következő lett: Elnök *Svarecz Sándor VIII.*, titkár *Hendel József VIII.*, főjegyző *Steiner I. VIII.*, főkönyvtárnok *Gross A., VIII.*, alkönyvtárnok *Singer Z. VII.*, pénztáros *Fehér Dezső VII.*, I. aljegyző *Ritter Dezső VII.* és II. aljegyző *Jesch Aladár VI.* osztálybeli tanulók. Választmányi tagok lettek *Nei Pál, Szőke Barna VI., Balog Mihály, Kenéz Andor VII.* és *Klein Mózes, Jánosi Gyula VIII.* osztálybeli tanulók.

* **Gyanus halál.** Várad-Velence lakosságát szombat óta nagy izgalomban tartja *Molnár Lőrincz* hirtelen elhalálása. A szomszédság mindenfelét sutogott, mert nagyon gyanus volt előtte a dolog. Ma már el is temették volna, ha tegnap a rendőrségre egy névtelen levelezőlap nem érkezik, melyben az volt megírva, hogy vagy *megmérgezték* vagy pedig *megfojtották* *Molnár Lőrinczet*. A hatóság nyomban megindította a szigorú vizsgálatot és a halott felboncolását rendelte el, mely majd megállapítja nem-e gyilkosság forog fenn.

* **Nagy szerencsétlenség a Dunán.** Tiszaföldváron tegnapelőtt este a Dunába esett egyházi munkások egy embernek kivételével mind megkerültek. A megmenekültek partra usztak és a késő este sötétjében elszéledtek. Így azután az a hír támadt, hogy tizen fultak bele a Dunába. A duna-földvári járásbírósg ebben az ügyben szigorú vizsgálatot indított és ma a hajóvontatásnál dolgozó összes munkásokat kihallgatta.

* **Albert szász herceg tragikus halála.** *Albert* szász herceg, a ki tegnap *Pilnitzben* részt vett a családi ebéden, este 8 órakor a *Nossen* melletti *Wölkauban* levő szállására tért vissza, miközben a lovak elragadták a kocsit. A herceg oly szerencsétlenül esett ki a kocsiból, hogy tíz percczel később, éjjeli 12 órakor meghalt. *Matild* hercegnő ma reggel *Kemnitzbe* utazott, honnan *György* herceg főudvarmesterével a szerencsétlenség színhelyére ment. A holttestet *Drezdába* szállítják.

* **A Zichy-muzeum.** Készen áll immár *Budapest* a *Sze-fü- és Rózsa-utca* sarkán a magyar főváros első magán-muzeuma, amely a nagyközönségnek is hozzáférhető lesz. Gróf *Zichy Jenő* nagylelkűsége teremtette meg ezt a pompás gyűjteményt, benne fölhalmozta a birtokában levő nagybecsű műkincseket, a szobrászat, festészet, műipar remekait, az ázsiai ku-

tató-utról hazahozott néprajzi tárgyakat, megannyi becses dokumentumát az ősmagyarok ázsiai multjának. A muzeum palotáját *Kovács Frigyes* műépítész tervezte. Nagyszabásu reneszánsz-palota, természetből képzett falakkal, hatalmas ablakkal, nagyon gazdag kapubejáróval. Pompás diszú a lépcsőház, utolsó izéig magyar. vaskóhi márványból való, a falközöket magyar művészek freskói díszítik. Maga a muzeum tizenhét teremből áll, a középső legnagyobb terem a *Zichy-féle* képgyűjteményt fogja magában rejteti. A muzeum, amely építészeti szépségei révén is diszú lesz a fővárosnak, nemsokára rendezés alá kerül s azután megnyílik a nagyközönségnek is.

* **Lopás a várad-velencei állomáson.** A várad-velencei állomás vezetősége érdekes lopást fedezett fel. E hó 14-én éjjel 3—5 órák között a nyolczadik vágányon álló két buzával megrakott kocsiról az ólomzárakat letépték és a buzát alaposan megdézsmálták. A zsákok fel voltak hányva. Másnap a kocsijátókat újból lemozdították és több vasuti alkalmazott kíséretében a *László-malom* telepére szállították s mikor a kocsikat kinyitották, meglepve konstalták, hogy újból egy zsák hiányzott, egy zsák buza pedig félig ki volt szórva a kocsiban. A rendőrség most erélyesen nyomozza a titokzatos tolvajt.

* **Választások a jogakadémián.** Az a nagy harc, a mely az akadémián már hetek óta folyik a segélyegylet elnöksége körül, e hó 28-án fog eldőlni. Dr. *Bozóky Alajos* igazgató ekkorra tüzte ki a választás idejét s korelnökül *Frankó Endrét* jelölte ki. Az olvasókör elnökségére csak egy jelölt van: *Ormay Lajos*. A segélyegylet elnökségére sok buzgalommal jelöli az ifjuság egy része *Knapp Lajost*, de a győzelem legalább is kétes, mert különösen az akadémiák megnyitása óta *Sebő Mihály* pártja is zaj nélkül, de annál több eredménnyel szervezkedik.

* **Uj mese világ.** Emlékeznék még bizonyára sokan arra a kis lapra, mely *Mese világ* czimén jelent meg városunkban.

A kis lap czimképe egy fekete folt volt, melybe *Tündér Ilonától* a *Vasorru* bábáig minden alakut belé lehetett képzelni.

A kis lap megbukott, de *Gara* bácsiban még sok a mese és most a színház nyitás előtt új lapot indított, mely valószínűleg évenként egyszer, ilyen tájban fog megjelenni.

Ugy látszik a szerkesztőség tagjai a régiék.

Mindjárt a fő oldalon van egy szép mese ezen czimén, ki lesz a főkapitány. Azt hiszem ezt a kedves regélő, *Mari néni* írta a jó nagyobb gyermeknek.

El van mondva a mesében, hogy az új bünvádi eljárás milyen nehéz, de *Gerő bácsi* azért még felolvasást is tartott róla. Szereti is mindenki, mert soha sem bántott senkit, sőt ezután sem fog, ha főkapitány lesz.

Ugy-e igazi mesés főkapitányra van kilátás, bár mi azt hisszük, hogy *Gerő bácsi* kissé sokalni fogja azt a dicséretet, mert néha a várad rendőrség is fog egy-egy jó madarat s ez tán még is haragszik rája.

Másik mese szól egy bicikliről, mely szükség esetén hadi hajó is lehet, de mindenestre úgy fogunk vele jární a vizen, hogy ha a halak meglátják, bizonyosan nem usznak tovább, hanem megértve a haladó kor szavát, felcsapnak vízi biciklistának.

A találmánynak egyedüli akadály az, hogy néha hullámszik is a víz, meg kissé híg is a biciklihez. De ha e bajokon segítve lesz, akkor mi sem áll útjában a vízi biciklizésnek. A találmány apja *Schwarz Miksa*, Isten éltesse.

Van még a kis lapban egy agyonvert anyós és egy vele született gyöngeségben leledző filozófiai mozgalom. *Filozófia Nagyváradon!* Igazán mesés.

Mindezek után következik mintegy kis miniatűr vízi bicikli egy vers, mely a hét hullámain kanyarog keresztül. A kedves rimelésről rögtön rá ismertünk *Gara bácsira*, s a naivitásról is. Így végzi:

Fehér rózsa a pirossal,
Liberális a klerussal
Meküzdött a héten:
Főjegyző lett *Rimler Károly*,
Nagy az öröm közel, távol,
Klerus közt a szégyen . . .
Liberális csak mosolyog:
Már ez aztán pompás dolog!
Ezt akartuk éppen:
Főjegyzőnk a főkapitány!
Utóda az alkapitány . . .
Brávó, vívát, éljen!

Gara Bonczidás.

No! no! *Gara bácsi!* A választás a városházán történt és eredménye is oda tartozik, miért volna mégis a klerusé a szégyen? Nem vágyik a klerus a máséra. Egy pár csunya bácsi felekezeti alapra fektette ezt a választást. Tessék őket megverselni s megijeszteni a mumussal, hogy ne fessék annyiszor a falra, mert megjelen és bizony, elviszi őket.

Különbben mi is szívből mondjuk *Gerő bácsira*, hogy éljen, s tekintettel fiatal korára s jól konzervált egészségére, hisszük is, hogy kívánságunk szerint még sok pótdó emelést fog megérni városunkban.

Mindezek után látható, hogy szépirodalmunk mesésen felvirágozott s ez még csak kezdet, mert úgy halljuk, hogy ezután minden nevezetesebb társadalmi mozgalom előtt fog egy-egy lap alapítani.

* **Doktorátus kitüntetéssel.** Dr. *Szolnok Jenő* nagyváradi tehetséges ügyvédjelölt pénteken tette le *Kolozsvárott* a második államtudományi szigorlatot is kitüntetéssel s szombaton doktorrá avatták. A nagy reményekre jogosító fiatal doktor ezzel egyelőre bucsut mond a cizbil tudományoknak, október elsején bevonul honvéd-önkéntesnek.

* **Névmagyarosítás** *Kiskoru Princz Ábrahám* nagyszalontai lakos nevét *Herczeg*-re változtatta át.

* **Tüzesetek.** Biharon a multkor özv. *Szücs Istvánné* nádfedeles kis házikója teljes berendezésével együtt a földig leégett. A tűz oly nagy mérvben kezdett terjedni, hogy már a szomszédságot veszélyeztette, azonban a gyors segítség megakadályozta. — *Váncsod* községben *Balogh László* szalmafedelű háza ismeretlen okból kigyuladt és leégett. — Ugyancsak özv. *Rácz Lajosné* háza lett a tűz martalékává. A tűz a kéményből keletkezett s a vizsgálat kiderítette, hogy a tüzet a tulajdonosnő gondatlansága okozta.

* **Sörtolvajok.** *Lindenfeld Dániel* szentpéterszegi korcsmáros e hó 6-án este minden helyiséget bezárt s mily nagy volt a csodálkozása, mikor reggel a jégverem ajtaját feltörve látta. Rögtön rosszat sejtett s mikor megvizsgálta a jégvermet, szomoruan konstaltta, hogy valami szomjas tettesek 70 üveg sörét ellopták. A sörtolvajokat most erélyesen kutatják.

* **Hálás segéd.** *Gerberd József* nagyváradi kárpitos szombaton este kifizette *Fabian Sándor* segédjét, minthogy a segéd felmondta a szolgálatot. Rendbe is hozták a dolgot s a segéd szépen el is bucsuzott a gazdájától. A gazdának azonban sürgős dolga akadt, s míg a városban járt, *Fabian Sándor* egy őrizetlen pillanatban hálából leemelte a szögre akasztott felöltőjét és elbucszva a kapufélfától, nyomtalanul eltűnt.

* **Anyakönyvvezetők kinevezése.** A belügyminisztérium vezetésével megbízott m. kir. miniszterelnök *Bihar* vármegyében a vajdai anyakönyvi kerületbe anyakönyvvezetővé *Szalay Sándor* községi jegyzőt, továbbá anyakönyvvezető helyettesekké a bihar-püspöki-i kerületbe *Kabdebó Arpád* segédjegyzőt, a nyüvedibe *Müller Adolf* segédjegyzőt, a vértésibe *Mózes György* okleveles tanítót s végül a czéczkeibe *Szokoly Gyula* jegyzői irnokot nevezte ki és a czéczkei anyakönyvvezető kivételével, valamennyit a házassági anyakönyv vezetésével és a házasságkötésnél való közreműködéssel is megbizta.

* **Merénylet a vasut ellen.** Három vásott gyerek az Érmihályfalva felől Nagyvárad felé vezető pályatestet a paptamási-i vashidnál megrongálták, mely körülmény nagy katasztrófát okozott volna, ha idejekorán észre nem veszik.

Tóth Ferencz 9 éves Vincze, **Siteri Károly** 10 éves Károly valamint **Szekerés Imre** 9 éves Sándor nevű fia kinjászottak a hidnál, a mikor az egyiknek eszébe jutott, hogy a sineket megerősítő csavarokat szedjék le. A gyerekek fáradságos munka után vagy 27 csavart le is szedtek, miáltal a pálya annyira meglazult, hogy ha éppen akkor megy a vonat, elkerülhetetlen a szerencsétlenség.

A megtartott vizsgálat alkalmával az egyik fiúnál találtak még 2 csavart, a ki bevallotta, sőt a tettes társait is megnevezte. A többi csavart állítólag a vízbe dobták. — A hatóság bizonyára honorálni fogja a haszontalan gyerekeket.

* **A vigyázatlanság halottja.** Cseszurán, Magyarcséke melletti községben nagy szerencsétlenség történt. **Herkstein Gyula** gabonáját cséplették s az egyik telepen be is fejezték a munkát. A nagy cséplőgépet a másik telepre akarták szállítani s egy meredek lejtős uton vezették. A nagy gép nagy sebességgel haladt lefelé s a gép rudja mellett levő **Nessi Felix** gépészt elütötte és egész súlyával a testén átment. A szerencsétlen gépész rögtön szörnyet halt.

Kinai háboru.

A háboru mai állásáról a következő **táv-irataink** szólnak:

Az oroszok az urak Pekingben.

London, szept. 17. (Saját tud. táv.) A „Times”-nak táviratozzák Pekingből: Habár Peking megszállása névleg közös, az angol tisztek még a nyári palotát sem látogathatják meg engedély nélkül, melyet az orosz főparancsnoktól kell kérniök. Ugyanigy áll a dolog a császárné palotájával is, a hová szintén csak orosz engedéllyel juthatni be. Szóval, tényleg az oroszok az urak Pekingben és úgy viselkednek ott.

A boxereket ismét megverték.

Peking, szept. 17. (S. t. t.) Pekingből 20 mértföldnyire 60 amerikai lovast 500 boxert megüldözött. A boxerek, a kiket szétverték, 25 halottat vesztek.

London, szept. 17. (Saját tud. táv.) A legújabb távirati jelentés szerint **Liang** városát a német csapatok elhamvasztották és a véres harcban ötszáz boxert megöltek.

Ujabb támadások.

London, szeptember 17. (Saját tud. távir.) A Reuter-ügynökség jelenti Pekingből e hó 11-éről: Az orosz csapatok fokozatos visszavonása Pekingből megkezdődött. Már öt ezredet rendeltek vissza. Három Mandzsuriába megy, honnét rossz hírek érkeztek. A Pekingben levő oroszok száma 8000 ember. A japán követ a mellett van, hogy 22.000 főnyi japán csapatokból 15.000 embert vonjanak vissza, de akként, hogy ezek tartalékban maradjanak. Tungcsau és Hsiang-Hosien közt, a hol angol és amerikai csapatok állanak, kisebb csapatfettek ellen különböző támadások történtek, miközben sok boxert elesett.

A béketárgyalás megindítása.

Peking, szept. 17. (S. t. t.) Az idegen követek ma értekezletet tartottak, a melyben megállapodtak abban, hogy nincs meghatalmazásuk Csing herczeggel való tárgyalásra. A szövetségesek tábornokai is abban a véleményben vannak, hogy nem tárgyalhatnak vele. Az orosz követiséget utasították Peking elhagyására. Sir Robert Hart közölte a tábornokokkal, hogy legyenek készen a legközelebb várható ellenségeskedésre. A kínai csapatok összpontosulnak és fenyegetik az összekötő vonalat. Ő azt hiszi, hogy november hó folyamán újabb összejutkozések várhatók. Hir szerint Li-Hung-Csang megérkezése előtt nem tesznek kísérletet a tárgyalások megindítására.

A német követ gyilkosát agyonlőtték.

Berlin, szept. 17. (Saját tud. táv.) Pekingből jelentik, hogy azt a kínait, aki Kettelert meggyilkolta, elfogták és ma agyonlőtték.

EGYESÜLETEK

A kath. kör választmányi ülése. Folyó hó 19-én d. ul 1/2 órakor tartja gyűlését a kath. kör. választmánya, melyre a tagokat meghívja az elnökség.

IRODALOM.

A magyar nemzet történelme. Iskolai használatra. Irta Ujházy László. Budapest. 1900. 8-rét, 366 lap. Ára füzve 2 korona 40 fillér, kötve 2 korona 80 fillér. E munka középiskolák, képezdek s ezekkel egyenragu intézetek számára készült. Az imént látott csak napvilágott s máris hazánk legelőkelőbb kath. iskoláiban használják. Köszönheti pedig ezt annak, hogy pedagógiai szempontból a legfokozottabb igényeknek is megfelel s e mellett jótékony hat a katolikus ifjak szellemi fejlődésére, a katolikus öntudat és gondolkodás kialakulására. Kiállításra páratlanul díszes. A szép, világos nyomású szöveget kilenczvenkét szebbnél-szebb eredeti fametszet tarkítja s az ára mégis olyan olcsó, hogy e tekintetben sincs hozzá fogható tankönyvünk.

Akadhat talán valaki, a ki terjedelmét tulajdosnak fogja találni, de meg vagyunk győződve, hogy a tanulók e könyvet cs. khamar meg fogják szeretni s szivesebben tanulják, mint egy rövidebbet, mely száraz, melyből nem sugárzik feléje élet. Mert valósággal, Ujházy könyvének minden lapjáról elevenség, megnyerő közvetlenség árad az olvasó felé. Szerző mestere s könnyed, világos és érdekes előadásnak. Könyvét a legmelegebben ajánljuk. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII., Szentkirályi-utca 28. sz.

Igazságszolgáltatás.

Gyilkos az esküdtek előtt.

Vaskóh Szohodolon együtt legeltette a juhait **Sztoicza Sándor** és **Burta Blága** fiuval. A pásztrok békességben megfertek egymással. Azonban **Sztoicza Sándor** későbbüldözni kezdte a pajtását.

Ez év június 6-án elveszett nyájából egy bárány s gyanuja **Burta Blága** felé fordult s szemére is vetette a tolvajságot. Ebből aztán perpatvar támadt, a minek az lett a vége, hogy **Sztoicza Sándor** egy bottal agyonverte a czimboráját.

E miatt került a legény ma a nagyvárad esküdtszék elé.

A bíróságnak **Millye Gyula** kir. táblai bíró volt az elnöke. Szavazó bírák: **Dobozy**

György és Kurovszky Ferencz dr., jegyző **Hermann Aladár**. A közvádat **Gáthy Kálmán** kir. alügyész képviselte, a vádlottat pedig **Hlatky Endre** védte.

Az esküdtek lettek:

Tóth Zsigmond, **Bodnár János**, **Gerle Ferencz**, ifj. **Pajtor János**, **Géczy Lajos**, **Király Zsigmond**, **Pázmány Lajos**, **Gasperek János**, **kabffy Árpád**, **Láng József**, **Kéri Lajos**, **Balogh Mihály** rendes és **Fábry István**, **Szilágyi Tivadar** pótesküdték.

A vádlott kihallgatása.

Miután az elnök felolvasta a vádlevelet, a vádlott: **Sztoicza Szandrucz** kihallgatására került a sor.

Az elnök ezután **Sztoicza Szandrucz** vádlott-hoz fordult:

— Mondja el az esetet, hogy történt?

— A tavasszal elveszett egy bárányom. Kerestem mindenütt a többi nyájak közt. E közben elmentem **Burta Glaghoz** is keresni az elveszett bárányt. Reggel mentem el hozzá, mikor megmondtam, hogy mért jöttem, kést ragadott rám.

— S maga mit tett erre?

— Fogtam a botot és fejbe ütöttem.

— Akkor maga megfontolta-e, hogy **Burfa** fejbe üti?

— Nem azzal a szándékkal mentem oda.

— Hányszor ütötte fejbe?

— Egyszer ütöttem a füle tájékára, mire **Burta** elesett.

— Gondolta, hogy az ütés halálos lesz?

— Nem gondoltam, mert mikor leesett, hozzá mentem és felakartam emelni, de egyedül nem tudtam.

— Hová ment azután?

— Bementem a faluba s jelentettem a bírónak az esetet.

Ezzel befejezték a vádlott kihallgatását, a tanuk kerültek sorra.

A tanuk vallomása.

Először **Burta Mártát** az áldozat anyját hallgatták ki. — A tanu elmondta, hogy fiát rögtön kiment a cselekmény színhelyére, ahol véres homlokkal a földön elterülve találta. Nagynehezen felsegítette s karjánál fogva vezette a faluba. Utközben találkozott az urával s ketten vezettek fiukat.

Burta Juonné tanu előadja, hogy az említett napon kiment a mezőre a juhokat megfejni. Midőn az akolhoz ért, sógorát a földön elterülve vérző homlokkal találta. **Czigány Stefán** tanutól tudta meg a történeteket, aki jelen volt mikor a vádlott főbeütötte.

A harmadik tanu **Krecz Márián** jelen volt a gyilkosság elkövetésénél.

— Igaz, hogy **Sztojka** azért ütötte meg **Blágát**, mert késsel ment neki?

— Nem igaz, nem is volt bicskája.

— Mi történt a gyilkosság után?

— **Sztoicza** meg se nézte a fiut él-e, hal-e nem is próbált segíteni rajta, ott hagyta, elment. Nekeim mondta csupán, hogy legyek tanu.

Hlatky Endre védő ellenzi a tanu meghiteltetését, azonban **Gáthy Bálint** kir. ügyész a tanu megesketését szükségesnek tartja.

Kedves jelenet következett ezután. **Nyika Mitrut** egy apró bocskoros oláh fiucsokát vezettek a bírák elé.

— Tudsz irni, olvasni? — kérdezte az elnök.

— Nem. Csak a miatyánkot tudom.

— Hogyan imádkozol?

— Kérem az Istent.

— Tudod, hogy Isten bünteti a hazugságot?

— Tudom tekintetes törvényszék, felelt a fiucska.

— Mit szoktál otthon csinálni?

— Marhákat őrzök.

— Nem haragszol erre a **Sztoiczára**?

— Dehogy haragszom, miért haragudnék?

— Láttad azt a gyilkosságot?

— Igen láttam.

— Há hogyan kezdődött a verekedés?

— **Sztoiczának** elveszett egy báránykaja, azt kereste **Blágánál**, a miért veszekedés támadt közöttük.

— Hányszor ütötte meg?

— Négyyszer is. Előbb fejbe ütötte, akkor leesett, mire aztán hármal a karjára ütött neki.

Evvél a kis tanu kihallgatása véget ért.

Lásza Nyika tanut hallgatják ki ezután, a ki csak közvetve tud számot adni a véres esetről.

Flóra Mikuláj elmondja, hogy Stoicza rajta is kereste az elveszett juhot. Hallotta, hogy Blága azt mondta Stoiczának: Rajtam ne keressd a báránodat, mert baj lesz: — És Blága egy bicskát vett elő.

Czigány Gligor, a község bírása, elmondja, hogy a gyilkosságról közvetett tudomása van. Előadja, hogy a gyilkosság után kikérdezte Stoiczát, aki azt mondta, hogy kétszer ütött áldozatára.

Ezután Deák Jakab dr. vaskóhi járási orvost hallgatták ki. Elmondja, hogy a sérülthöz nem hívták, csupán a bonczolásnál látta Burta Blága hulláját.

Véleménye az, hogy a halál bekövetkezését nem lehetett volna megakadályozni, ha orvost hívnak is.

Hlatky Endre védő aggályosnak tartja a szakértő vallomását s ezért indítványozza, hogy a törvényszéki orvosokat idézze be a törvényszék a véleményük felülbírlása végett.

A törvényszék helyt adott az indítványnak, s berendelte Grósz Albert dr. törvényszéki orvost.

A bizonyítási eljárás ezzel fél 1 óraker véget ért, mire az elnök 3 óráig felfüggesztette a tárgyalást.

Szünet után.

Délután Grósz Albert dr. törvényszéki orvos kihallgatása után a perbeszédet tartották meg.

Gáthy Bálint kir. alügyész szép beszédben kifejtette, hogy az emberölés tényét igazolva látja. Bizonyítja az előre megfontolt szándékoságot s arra kérte az esküdteket, mondják ki bűnösnek a vádlottat.

Hlatky Endre hatalmas védőbeszédben kérte az esküdteket, hogy csak akkor mondja ki a bűnöst, ha minden pozitív adat e tekintetben rendelkezésükre áll.

Ezután a bíróság a következő főkérdést tette föl:

Bűnös-e a vádlott halált okozott súlyos testi sértés büntetésében, úgy hogy tettét nem fontolta meg előre.

Az esküdtek egyhanguan igennel feleltek. Este 6 óraker hirdette ki az ítéletet a törvényszék, mely szerint Stoicza Szándruczot halált okozó súlyos testi sértés büntetésért két évi fegyház büntetéssel sújtotta.

Az ítélet ellen a vádlott bejelentette a semmisségi panaszt.

MULATSAG.

A kath. legényegylet mulatsága.

Most is azon a nivón tartotta mulatságát városunk e virágzó egylete, amelyről már egy év óta előnyösen ismert. Mind a megjelent közönség, mind az ifjuság magatartása igazán szép volt. A mulatság este 8 óraker kezdődött. Öt szép kis leány sürgött-forgott a pompás képes levelezőlapokkal, melyből fél óra alatt 1000 példány kelt elt, úgy, hogy azonnal újabb szállítást kellett átbélyegezni, hogy tovább folyhassék a játék, mely nagyban hozzá járult a jó kedv emeléséhez.

A mulatság délelőtt 10 óraker kezdődött verseny kuglizással és 12 óráig tartott. Délután 2 óraker újra kezdtek. Este 8 óraker kezdődött a táncmulatság, mely a legjobb hangulatban egész reggelig tartott — levelezőlapokkal egybekötve. — Ejjeli 12 óraker egy kis ünnepség volt. Az egylet fiatal titkárát, dr. Szolnok Jenőt, ki most két évi buzgó munkálkodás után — berukkol katonai kötelezettséget teljesítendő — bucsuztatták. Dr. Vuicskics Gyula elnök beszéd-

ben méltatta érbemeit. Pálffy Béla igazgató pedig egy gyönyörű ajándékot adott át.

Egy remek bordó bársony album ez, melynek czimlapján az egylet ezüst czimere van, a melybe az egylet négy jelszava van, művészileg bevésve. (A remek munka Schmidt Gyula könyvkötő és Weinstock Fülöp nagyváradi ékszerész műhelyéből került ki.) Az albumban az előjáróság tagjainak arczépe van elhelyezve. Ezután kiosztották a díjakat. A kuglizásnál első lett Kozár János asztalos segéd (Szabó műhelyében) ki a bajnoki czimen kívül egy remekül diszitett 10 koronás aranyat kapott. A —pu sodik díjat Mokos Sándor kelmefestő kapta (3 diszitett ezüst forintost) a III. díjat Koditek Rezső szabó segéd kapta (egy diszitett forintost,) a IV. díjat Beer József lakatos segéd (Tátray műhelyében) kapta egy diszitett milleniumi koronát. (A ki legtöbb lyukat dobott., az egy lyukas fillért kapott diszitve.) Legtöbb levelezőlapot nyertek: Steininger Gizella, Szőke Gáll Mariska, Kauczil Mariska, kik emléktárgyakat kaptak.

A vidám társaság egész a hajnali órákig járta a táncot, Rácz Józsi kitűnő bandájának tüzes nótái mellett.

Jelen voltak:

Leányok: Steininger Gizuska, Joó Karolin, Gaál Mariska, Kauczil nővérek, Arnóczy nővérek, Bocskay Erzsike, Adamek Margit, Jakab Etuska, Veres Erzsébet, Papp Ilona, Csolár Anna, Huszmann Mariska, Kubányi Mariska, Haláti Irma, Nemes nővérek, Novák Erzsébet, Kertész Juliska, Csolár Jolán, Mogyorós Irma, Tóth Mariska, Rózsa Mariska, Bottó Vikória, Nádas Irén, Nádas Karolin, Vizi Rózika, Lichnstein Berta.

Asszonyok: Steininger Sándorné, Joó Ferenczné, özv. Kauczil Istvánné, Hant Frigyesné, Bene Sándorné, Bocskay Jánosné, Vizi Istvánné, Tóth Zsigmondné, özv. Lichnstein Jánosné, Arnóczy Józsefné, Kubányi Lajosné, Haláti Istvánné, Ujvári Vilmosné, Ujvári Gézáné, Mogyorós Jánosné, Kertész Jánosné, Bottó Péterné, Márton Jánosné, Adamek Nándorné, Jakab Péterné, Veres Károlyné, Pap Jánosné, Gaál Ferenczné, Bogdán Antalné, Csolár Ferenczné, Huszmann Andrásné.

A mulatságon felülfizettek a következők:

N. N. 4 korona, Krisztik János 1 korona, dr. Némethy Gyula 3 korona, dr. Vuicskics Gyula 4 korona, Légszeszgyár igazgatója 10 kor., dr. Steinberger Ferencz 5 korona, Peszeky Ferencz 2 korona, Halász Gyula 2 korona, Makkay József 1 kor, Grócz Béla 10 korona, Kugler Albert 2 korona, Mogyorós Jánosné 1 korona, Hant Frigyes 2 korona, Fröhlich György 1 korona, özv. Lichosteinné 60 fillér, Mező Sándor 1 korona, Makucz Ernő 3 korona, N. N. 1 korona, Rácz János 1 korona, br. Podmaniczky 1 kor., Nemes Ferencz 40 fillér, Wehoffer Ferencz 40 fillér, Fischer Pál 40 fillér, Létay József 40 fillér. Összesen: 57 korona 20 fillér.

S P O R T.

Czellövés. A polgári lövöldében folyó hó 9-én és 16-án tartott czellövésiken kilőtt 851 golyó közt talált 469, összesen 2573 kör, 86 taraczk és 30 mély lövést.

Tizenegyes kört lőttek: Mezey Mihály 7, Aufrecht 7, Vomácska 5, Kelen Béla 2 és Kálmán Sándor egyet.

Tizenkettős körbe: Mezey Mihály 3, Csanda Andor 2, Berger Ignác, Kálmán Sándor és Vomácska József egyszer.

Díjat nyertek mély lövésre: Csanda Andor és Mezey Mihály.

Körlövésre: Mezey Mihály és Csanda Andor.

Az utolsó taraczk díjat Aufrecht Lajos nyerte.

TAVIRATOK

A király utazása.

Schönbrunn, szept. 17. (Saját tud. táv.) A király ma a jaslói hadgyakorlatokról visszatért Schönbrunnba.

Jozefa kir. hercegnő utazása.

Bécs, szept. 17. (Saját tud. távirata.) Jozefa kir. hercegnő Albert szász herceg temetésére Drezdába utazott.

Darányi látogatása.

Budapest, szept. 17. (Saj. tud. táv.) Darányi Ignác az éjjelt Eszéken töltötte, ma pedig Fejérvári Imrével Erdődön Cseh Ervin horvát minisztert meglátogatta.

Meghurezolt díjnak.

Budapest, szept. 17. (Saj. tud. távir.) Kaszner Imre budapesti díjnokot, volt főhadnagyot, akit az osztrák bíróság gyilkosság gyanuja miatt hat hétig vizsgálati fogságban tartott, szabadon eresztették.

A bolgár fejedelem Budapesten.

Budapest, szeptember 17. (Saját tud. táv.) Ferdinánd bolgár fejedelem tegnap este Alcsuthra utazott vissza. Valószínű, hogy Alcsuthról egyenesen Szófiába utazik.

Férjgyilkos asszony.

Orló, szept. 17. (Saját. tud. távir.) Nagy szenzációt keltett Érsek Lajos orlói földbirtokos feleségének a letartóztatása, a kit az a vád terhel, hogy az urát meggyilkolta.

Az osztálysorsjáték huzása.

Budapest, szept. 17. (Saj. tud. táv.) Az osztálysorsjáték mai huzásán 20,000 koronát nyert a 78467., 10,000 koronát a 46920 és 1716., 5000 koronát a 42523. számú sorsjegyek.

A román-bolgár konfliktus.

Szófia, szept. 17. (Saját tud. távir.) A legutóbbi napok békés hangulata szűnőben van, a mennyiben az egész bolgár sajtó azt hangoztatja, hogy Románia hamis vádakkal illetve Bulgáriát és most már a bolgár kormányon van a sor, hogy elégtételt kérjen. Azt a hirt, hogy a bolgárok Károly román királyt meg akarják gyilkolni, a román kormány azért terjesztette, hogy a román közvéleményt háborura ingerelje, pedig a román kormány erre nézve egyetlen bizonyítékot sem tudott fölhozni.

Vasuti szerencsétlenség.

Kassa, szept. 17. (Saját tud. távirata.) Kassa mellett, Márkusfalván két tehervonat helytelen váltóállítás következtében összeütközött. A szigorú vizsgálatot megindították, mely ki fogja deríteni, hogy kit terhel érte a felelősség.

Öngyilkos szobrász.

Budapest, szept. 17. (Saj. tud. táv.) Ma reggel Köllő Miklós fiatal szobrász Kelenföldön agyonlőtte magát. A hullát beszállították a boncztani iatézetbe.

Óriási tűz.

Trieszt, szept. 17. (Saját tud. táv.) Az Economa gőzmalom teljesen leégett. A kár több mint két millió korona.

Ujabb megkegyelmezés.

Belgrád, szept. 17. (Saját. tud. táv.)
Belgrádban nagy szenzációt keltett az a hír, hogy Sándor király a legközelebb mindazoknak, a kik részesei voltak a Milán elleni merényletnek, meg fog kegyelmezni.

KOZGAZDASAG.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A Tiszántul eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, szept. 17.	
Buza októberre	7.48
Buza júniusra	7.91
Tengeri	6.40
Rozs okt.	6.95
Zab okt.	5.19
Káposzta, repce, aug.	—

Értéktőzsde.

Budapest, szept. 17.	
Osztrák hitel	662.75
Magyar hitel	677.—
Allamvasut	666.25
Rimamurányi	537.—
Magyar jelzálog	432.50
Salgótarjáni	—
Wagon-kölcsön	—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. szept. 17-én.	
Magyar aranyjárdék 4%	96.10
Magyar koronajárdék	90.80
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4 1/2%	100.—
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2 1/2%	99.60
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	97.50
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	90.—
Italmérési jog megváltási kötvény	98.25
Horvát-szlavónföldtehermentesítési kötvény	92.50
Magyar nyeremény-sorsjegy-Eclesön	162.75
Tiszaszabályozás szegedi sorsjegyek kölcsön	142.50
Osztrák járadék papírban	97.85
Osztrák járadék ezüstben	97.20
Osztrák járadék aranyban	97.15
Osztrák korona járadék	97.40
Osztrák államsorsjegyek	182.50
Osztrák magyar bankrészvény	17.05
Magyar hitelbankrészvény	677.—
Osztrák hitelintézet részvény	663.—
Párisi vista	96.30
20 frankos arany (Napoleond'or)	19.32
Németbirodalmi márka	118.25
London vista	242.15
20 márkás arany	28.66

SZERKESZTOI POSTA.

N. N. Helyben. Mig abban a dologban semmi sem történik, addig nem irhatunk róla. Eddig figyelemmel kísértük s eddig el is mondtuk róla véleményünket nyiltan; a további fejlemények előtt sem fogjuk a szemünket behunyni. A pletykát köszönjük, — valóság az, nem pletyka. Annak a tisztelt lapnak pedig nemcsak az a cikke kék barisnyás szakácsné-hangulatu, ki-kirikkan belőle a harisnyátlan kaszárnyas-tilus is. Végül pedig: legyen szives incognitóját levette, személyesen megismergetni magát. Kézírását már jól ismerjük a sokféle aláírás daczára.

Dr. VUCSKICS GYULA.

1085—1900. számhoz.

Árverési hirdetés.

Alulírott kiküldött bírósági végrehajtó ezennel közhírré teszi, hogy a Nagyváradi városi kir. járásbírósnak 1900. évi VII. 1145 számú végzésével dr. Langfelder Dezső ügyvéd által képviselt Fleischman Simon felperes részére Barabás Silveszter alperes ellen 338 kor. 76 fill.

követelés és jár. erejéig elrendelt kielégítési végrehajtás folytán alperestől lefoglalt 1285 kor. 75.-re fill. becsült ingóságokra a Nagyváradi városi kir. járásbírósnak fenti számú végzésével az árverés elrendeltetvén, annak felülfoglaltatók követelése erejéig is, amennyiben azok törvényes zálogjogot nyertek volna, alperes lakásán, Nagyváradon Apáca-utca 328. és Fő-utca 291 sz. házban leendő megtartására határidőül 1900. évi szeptember hó 20. napjának délelőtti 11 órája tűzetik ki, mikor a bíróság lefoglalt butorok, különféle szövetek s egyéb ingóságok a legtöbbet ígérőnek készpénzfizetés mellett szükség esetén becsáron alul is elfognak adatni, Felhivatnak mindazok, kik az elárverezendő ingóságok vételárából a végrehajtó követelését megelőző kielégítéshez tartanak jogot, amennyiben részükre foglalás korábban eszközöltetett volna és ez a végrehajtási jegyzőkönyvből ki nem tűnik, elsőbbségi bejelentéseiket az árverés megkezdéseig alulírott kiküldöttől vagy írásban beadni, vagy pedig szóval bejelenteni tartoznak.

A törvényes határidő hirdetésnek a bíróság tábláján kifüggesztését követő naptól számítottatik.

Kelt Nagyváradon, 1900. évi szept. hó 4-én.

Batig Ferencz,

kir. bír. végrehajtó.

**Az összes
nép- és középiskolai
tankönyvek**

valamint mindennemű papir, író és rajzeszközök a legjutányosabb áron kaphatók.

SEBŐ J. IMRE könyv- és papirkereskedésében

NAGYVÁRAD, Fő-utca
(Olány-ház.)

VASUTI MENETREND.

Érvényes 1900. évi május 1-től.

Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.							Kolozsvár—Nagyvárad—Budapest.							Püspök-Ladány—Debreczen—Érmihályfalva.									
	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	V. v.		V. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	V. v.
Budapest ind.	6 50	8 30	1 55	5 45	9 15	—	Kolozsvár ind.	—	5 23	7 —	12 32	6 13	11 01	—	—	—	P.-Ladány ind.	4 06	1 24	5 35	10 53	2 29	6 08
Rákos >	7 02	8 51	2 08	6 06	9 28	—	Jegenye >	—	6 11	7 59	1 14	7 16	—	—	—	—	Debreczen >	5 14	2 33	6 26	11 44	3 36	7 41
Ujszász >	8 28	10 59	3 32	8 40	10 56	—	B.-Hunyad >	—	6 40	8 37	1 44	7 55	12 20	—	—	—	Érmihályfalva érk.	6 35	3 57	—	1 —	4 58	—
Szolnok >	9 07	11 31	3 56	9 27	11 19	—	Csucsá >	3 25	7 09	9 19	2 15	8 37	12 52	—	—	—	Érmihályfalva—Debreczen—Püspök-Ladány.						
Szajol >	9 21	11 50	4 09	9 46	11 33	—	Rév >	5 26	7 47	10 08	3 01	9 32	1 34	—	—	—	Sz. v. Sz. v. Gy. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						
P.-Ladány >	10 43	2 —	5 28	11 53	12 55	4 54	Élesd >	5 54	7 59	10 25	3 15	9 49	1 48	—	—	—	Érmihályfalva ind.	6 36	11 17	3 14	5 27	9 14	—
Báránd >	—	2 12	—	12 07	—	5 11	Mező-Telegd >	6 21	8 11	10 42	3 28	10 07	2 01	—	—	—	Debreczen >	7 51	12 36	4 16	7 10	10 27	9 01
Sáp >	—	2 27	5 48	12 24	—	5 32	F.-Vásárhely >	6 49	—	11 01	—	10 27	—	—	—	—	P.-Ladány érk.	—	1 45	5 03	8 40	11 28	9 48
B.-Ujfalu >	11 18	2 47	6 03	12 46	1 33	5 58	Váradi-Velence >	7 02	8 32	11 10	—	10 37	2 25	—	—	—	Debreczen—Nagy-Léta—Vértés—Debreczen—Nagy-Léta						
M.-Peterd >	—	3 —	—	1 —	—	6 15	Nagyvárad érk.	7 16	8 38	11 17	3 57	10 44	2 31	—	—	—	Sz. v. Sz. v. Gy. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						
M.-Keresztes >	—	3 12	—	1 14	—	6 31	Nagyvárad ind.	2 22	8 43	11 36	4 10	11 04	2 38	—	—	—	Debreczen i.	8 35	4 31	Nagy-Léta- Vértés ind.	5 25	1 05	—
Bors >	—	3 25	—	1 28	—	6 50	Püspöki >	2 36	8 52	11 47	—	11 14	—	—	—	—	Sáránd >	9 28	5 16	M.-Pályi >	5 47	1 30	—
Püspöki >	11 48	3 32	—	1 36	—	7 02	Bors >	2 47	—	11 54	—	11 22	—	—	—	—	H.-Bagos >	9 41	5 26	H.-Pályi >	6 03	1 48	—
Nagyvárad érk.	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	7 16	Mező-keresztes >	3 12	—	12 05	—	11 37	—	—	—	—	H.-Pályi >	10 05	5 48	M.-Pályi >	6 18	2 05	—
Nagyvárad ind.	12 16	3 58	6 46	2 06	2 18	12 25	Mező-Peterd >	3 30	—	12 17	—	11 50	—	—	—	—	M.-Pályi >	10 20	5 59	H.-Bagos >	6 40	2 29	—
V.-Velence >	—	4 05	—	2 30	2 25	12 32	B.-Ujfalu >	4 07	9 23	12 29	4 50	12 05	3 18	—	—	—	N.-Léta- Sáránd >	10 43	6 18	Debreczen é.	7 18	3 13	—
F.-Vásárhely >	—	4 16	—	2 41	—	12 45	Sáp >	4 39	9 38	12 47	—	12 25	—	—	—	—	Sáránd—Derecske, Derecske—Sáránd.						
M.-Telegd >	12 48	4 38	7 15	3 03	2 50	1 12	Báránd >	5 01	—	1 01	—	12 41	—	—	—	—	Sáránd ind.	9 38	5 26	Derecske ind.	6 00	1 49	—
Élesd >	1 02	4 56	7 28	3 21	3 04	1 37	P.-Ladány >	5 17	10 06	1 34	5 40	1 19	4 03	—	—	—	Derecske érk.	9 57	5 45	Sáránd érk.	6 20	2 09	—
Rév >	1 26	5 20	7 53	3 45	3 26	2 10	Szajol >	—	11 21	3 08	6 59	3 04	5 19	—	—	—	Sz. v. Sz. v. Gy. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						
Csucsá >	2 16	6 31	8 37	4 53	4 16	3 49	Szolnok >	—	11 44	3 35	7 32	3 37	5 39	—	—	—	Sz. v. Sz. v. Gy. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						
B.-Hunyad >	2 49	7 16	9 08	5 32	4 52	4 48	Ujszász >	—	12 03	3 58	7 59	4 05	5 58	—	—	—	Sz. v. Sz. v. Gy. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						
Jegenye >	3 15	7 49	9 33	6 01	—	5 34	Rákos >	—	1 37	6 03	9 28	6 02	7 38	—	—	—	Sz. v. Sz. v. Gy. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						
Kolozsvár érk.	3 50	8 33	10 08	6 59	5 55	7 40	Budapest érk.	—	1 50	6 20	9 40	7 10	7 50	—	—	—	Sz. v. Sz. v. Gy. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						

Nyomatott a Szent László-nyomdában Nagyváradon.